

⁷⁸ *Ministr Schwarzenberg rozhodl o reorganizaci ministerstva.* MZV ČR, 27. 9. 2010. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2010_09_30_ministr_schwarzenberg_rozhodl_o_reorganizaci_ministerstva.html).

⁷⁹ *V Charkově otevřen Honorární konzulát.* MZV ČR, 21. 12. 2010. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/v_charkove_otevren_honorarni_konzulat_cr.html).

⁸⁰ Byla zřízena na základě usnesení Výboru pro EU z 13. července, č. 13. Vlada.cz, 2009. On-line: (www.vlada.cz/assets/ppov/veu/usneseni/usneseni_veu_66.pdf).

⁸¹ *CzechTrade a Hospodářská komora pomáhají českým firmám na zahraničních trzích.* Hospodářská komora ČR, 14. 9. 2010. On-line: (www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/pruzkumy-vystavy-souteze-konference/czechtrade-a-hospodarska-komora-pomahaji-ceskym-firmam-na-zahranicnich-trzich.aspx).

⁸² *Ukrajina se v CzechInvestu inspirovala jak zlepšit investorské prostředí.* CzechInvest, 24. 8. 2010. On-line: (www.czechinvest.org/ukrajina-se-v-czechinvestu-inspirovala-jak-zlepsit-investorske-prostredi).

⁸³ *Podpora exportu musí být efektivní.* MPO ČR, 19. 10. 2010. On-line: (www.mpo.cz/dokument80237.html).

Kapitola 11

Balkánský rozměr české zahraniční politiky

Filip Tesar

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Rodící se koncepce vztahů s Balkánem

V roce 2010 česká zahraniční politika ideově navázala na předsednictví Rady EU v roce 2009, v jehož programu byla věnována konkrétní pozornost zemím západního Balkánu, zejména v souvislosti s pokračováním rozšiřování EU. Tím byly poprvé jasně stanoveny cíle české zahraniční politiky ve vztahu ke konkrétním balkánským zemím, byť v omezeném geografickém záběru a zúžené pouze na vztah daných zemí k EU. Nová vláda v čele s P. Nečasem navázala na předchozí vlády premiérů J. Fischera a M. Topolánka podporou euroatlantské integrace západního Balkánu, podobně jako ony se ovšem ve svém programovém prohlášení ze 4. 8. 2010 vláda omezila na obecná vyjádření: v oddíle o zahraniční politice uvádí vedle tří dalších priorit rovněž vztahy se zeměmi západního Balkánu, zejména integraci zemí regionu do EU. Rozšiřování EU za podmínky zachování stávajících kritérií pro vstup – což se v dané době týkalo západního Balkánu – přikládá vláda „velký význam“. V prohlášení vláda zmínila i podporu rozšiřování NATO o země, které budou mít zájem a budou dostatečně připraveny.

V průběhu roku 2010 však česká zahraniční politika vyslala také několik signálů ukazujících na větší zájem o vybrané země. Zdá se, že pozornost, kterou česká zahraniční politika věnovala v posledních letech čtyřem balkánským zemím: Bulharsku, Rumunsku, Chorvatsku a Srbsku, nebyla náhodná. Význam česko-bulharských a česko-rumunských vztahů byl symbolicky zdůrazněn sérií akcí připomínajících 90. výročí navázání oficiálních vztahů. Na druhou stranu tehdy, kdy bylo možné postupovat společně (kanadská víza), česká strana vystupovala raději samostatně, nejednoznačně se stavěla k tomu, že se obě země dostaly do tichého konfliktu s Francií ohledně romských emigrantů, a nevěnovala pozornost ani výhledům na začlenění Bulharska a Rumunska do schengenského systému. Poměrně velkou pozornost věnovala česká zahraniční politika Srbsku a jeho integraci do EU. Souběžná podpora roz-

voje česko-srbských vztahů a evropeizace Kosova ukazuje snahu překročit úzký rámec bilaterálních vztahů a dokládá vědomí spoluzodpovědnosti za stabilitu regionu.

V závěru roku se MZV rozhodlo definovat dlouhodobý přístup ČR vůči západnímu Balkánu, dlouhodobé a krátkodobé cíle, a zpracovat návrh účinného systému podpory rozvoje vztahů mezi Českou republikou a zeměmi západního Balkánu.

Konkretizace představ politických stran...

V polovině roku 2010 se v anketě časopisu *Mezinárodní politika* vyjádřili tehdejší předsedové parlamentních politických stran k rozšiřování EU. Co se Balkánu týče, nejstriktněji se vymezila KDU-ČSL, jež však po volbách ztratila zastoupení v Poslanecké sněmovně. Podle jejího předsedy C. Svobody by EU měla být rozšířena o Chorvatsko a další rozšiřování by mělo přijít řadu až poté, co EU rozšířená o Chorvatsko začne skutečně efektivně fungovat. O něco otevřenější se ukázal být předseda ODS P. Nečas, který uvedl prioritně Chorvatsko a někdy později Srbsko, s tím, že západní Balkán je hlavní oblastí pro rozšíření. Nejsířejší pojal otázku rozšiřování předseda Strany zelených (která po volbách rovněž ztratila zastoupení ve sněmovně) O. Liška, jenž obecně zmínil státy bývalé Jugoslávie (opominul tak Albánii, nejspíše však nechtěně). Předpokladem podle Lišky je, že se tyto státy budou chtít stát členy EU, že budou splňovat kodaňská kritéria a že sama EU bude institucionálně připravená tyto státy absorbovat. Podobně i předseda TOP 09 K. Schwarzenberg zmínil všechny státy západního Balkánu společně. Nejkonkrétněji se k Balkánu vyjádřil předseda ČSSD J. Paroubek. Podle něj by Chorvatsko mělo vstoupit v letech 2012–2013, poté by měla přijít na řadu Makedonie, dále Černá Hora, Srbsko, Albánie a Bosna a Hercegovina (BaH). Tím vyloučil Kosovo, proti jehož uznání ze strany ČR se ČSSD stavěla. Důležitá byla Paroubkova zmínka o tom, že otázka akceschopnosti rozšiřující se EU je podle něho v hlavních rysech zajištěna přijetím *Lisabonské smlouvy*. Předseda KSČM V. Filip uvedl pouze obecně, že EU by se měla rozšířit o všechny státy, které budou naplňovat kritéria a budou napomáhat zkvalitnění řízení a fungování EU. Otázky využil k zopakování protestu proti odtržení Kosova od Srbska za asistence EU.¹

Ke Kosovu se v průběhu roku z řad KSČM vyjádřili i K. Konečná tvrzením, že uznáním Kosova ČR „*absolutně odřízla*“ Srbsko, svého zahraničního spojence,² a J. Kohlíček návrhem na úplné stažení z Afghánistánu a přechodnou českou vojenskou přítomnost v Kosovu na ochranu Srbů.³ K přistupování Chorvatska se čelný představitel KSČM pro zahraniční otázky J. Maštálka vyjádřil v souvislosti s právy menšin nikoli kriticky, jak to bylo pro KSČM dosud typické, a kritizoval naopak široce pojatou kolektivní ochranu národnostních menšin v procesu přidružování a přistupování.⁴

Představitelé dvou nejsilnějších politických stran P. Nečas a J. Paroubek se před volbami shodně vyslovili pro spolupráci s balkánskými zeměmi, s nimiž došlo nebo mělo dojít k liberalizaci vízového režimu, oba však současně varovali před možnými bezpečnostními hrozbami. Nečas přímo zmínil obchod s narkotiky a v této souvislosti „*kosovarské, albánské a balkánské mafie*“.⁵

Stínový ministr zahraničních věcí ČSSD L. Zaorálek vyjádřil souhlas se stahováním českého kontingentu KFOR z Kosova, neboť spíše než pro vojenskou je nyní v Kosovu prostor pro civilní misi EULEX. Na rozdíl od představitele vládní koalice

A. Vondry ovšem nezmiňoval převzetí bezpečnostních úkolů nově budovanými kosovskými ozbrojenými silami.⁶

... a nezám v praxi

Na druhou stranu českou politickou scénu stále charakterizuje nezám o konkrétní aktuální balkánská témata. Nikdo veřejně nekomentoval slovinsko-chorvatský spor či výsledky voleb v BaH nebo v Kosovu. V Poslanecké sněmovně i v jejím zahraničním a evropském výboru se o Balkáně jednalo převážně jen ve spojitosti s projednáváním mezinárodních smluv. Kromě toho bylo v souvislosti s plánem vlády radikálně snížit stavy českého kontingentu KFOR zmiňováno i Kosovo, avšak jen jako zástupné téma: poslanci vyjadřovali primárně postoj k českému účinkování v Afghánistánu. Přímou ke Kosovu se vyjádřil pouze poslanec ČSSD J. Foldyna, jenž i v minulosti osobně vystupoval jako aktivní obhájce práv kosovských Srbů. Nyní v kontextu zpráv spojujících úřadujícího kosovského premiéra Hashima Thaçiho se závažnými zločiny v interpelaci na ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga žádal o stažení chargé d'affaires v Prištině Janiny Hřebíčkové do Prahy na konzultace, dokud v čele „státu Kosovo“ bude Thaçi.⁷ Formulace i náplň interpelace naznačuje, že postoj vůči nezávislosti Kosova se otupuje i v ČSSD.

Z balkánských zemí bylo na politické scéně nejčastěji zmiňováno Řecko, jehož případ využívaly strany pozdější vládní koalice jako negativního příkladu v předvolební kampani. Průběžně tak na něj pak odkazovala i koaliční i vláda, naopak představitelé opoziční ČSSD jej po volbách zmiňovali, když odmítali srovnání mezi Českou republikou a Řeckem. Odkazy nicméně směřovaly do vnitřní politiky, k vládním reformám, na vládní úrovni z nich nevyplýval názor na pomoc zemím eurozóny ohroženým finanční krizí, na budoucí fiskální politiku EU ani na začlenění ČR do eurozóny. Tímto směrem se vyjadřoval hlavně český komisař Štefan Füle, který fakticky představitelem české zahraniční politiky není.

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: UDÁLOSTI A AGENDA

Evropská a transatlantická problematika ve vztahu k balkánskému rozměru české zahraniční politiky

Česká republika pokračovala v tradiční podpoře rozšiřování EU na Balkán. Na společných jednáních uvnitř EU i bilaterálních jednáních s Makedonií setrvala u verbální podpory zahájení přístupových rozhovorů s Makedonií a odmítala vnášení bilaterálních sporů do rozšiřovací agendy. V tom i nadále představovala uvnitř EU spolu s Bulharskem marginální proud, bez větší šance situaci nějak ovlivnit. Na rozdíl od Bulharska, které k Makedonii tíhne kvůli etnické a historické blízkosti, je český postoj dán především nepředpojatostí (ačkoli nemáme blízké vztahy s Makedonií, na rozdíl od většiny západních zemí je nám historicky i ideově vzdálené i Řecko). Hodnota českého postoje je spíše symbolická a spočívá ve viditelném udržování principiálního postoje k rozšiřování v rámci EU. Česká republika podpořila i implementaci *Prozatímní*

dohody ke Stabilizační a asociační dohodě se Srbskem, udělení kandidátského statusu Černé Hoře, zavedení vízové liberalizace pro Albánii a BaH a zahájení dialogu o vízové liberalizaci s Kosovem. Vyjádřila připravenost asistovat všem zemím regionu v konkrétních oblastech integrace a celkově se k Balkánu stavěla v rámci EU nadprůměrně vstřícně. Ohledně rozšiřování EU, především co se týče Chorvatska a Srbska, se Česká republika shodla na postojích s ostatními státy V4, což má význam především v případě Maďarska a Polska, předsednických zemích Rady EU v roce 2011.

Z transatlantické agendy bylo nejdůležitějším bodem odsouhlasení poměrně rychlého stažení českého kontingentu KFOR z Kosova, jímž bylo v době rozpočtových škrťů kompenzováno posilování mise v Afghánistánu. NATO plánovalo vzhledem ke stabilní bezpečnostní situaci v Kosovu a k budování kosovských ozbrojených sil výraznou redukci KFOR. Ta se neplánovaně uspíšila tím, jak některé země stahovaly své vojáky dříve, než se počítalo (většinou ve snaze ušetřit), a za těchto okolností i Česká republika přistoupila ke snižování razantněji, než se původně očekávalo. Když ministr K. Schwarzenberg informoval generálního tajemníka NATO Anderse Fogha Rasmussena o říjnovém rozhodnutí vlády s tím, že parlament tak může do konce roku schválit dvouletý plán zahraničních misí České republiky v rámci spojeneckých závazků v NATO, což mělo zabránit každoročním dohadům a nejistotě, nebyl Rasmussen podle ministrových slov „*příliš štasten*“.⁸ Podle českého velvyslance při NATO Martina Povejšila by však bylo možné plán změnit jen za cenu dodatečných nákladů a změny vysílání vojáků do Afghánistánu. To by zasáhlo do plánů NATO, které jsou v současné době přednější.⁹ Po schválení parlamentem v listopadu 2010 zůstalo v Kosovu pouze 77 vojáků na základně Šajkovac a 15 vojáků na velitelství KFOR v Prištině. Plán naší účasti v misi sice dává až do 30. 6. 2011 mandát až pro 550 osob, většinu však tvoří prapor operačních záloh v pohotovosti na českém území do 30. 6. 2011. Česká účast v kosovské misi se svým závěrem velice podobá konci našeho účinkování v BaH, kde bylo rovněž v podobném kontextu rozhodnuto o rychlém a radikálním snížení české účasti, a dána přednost tehdy důležitější operaci v Kosovu.

Bilaterální vztahy České republiky k balkánským zemím

Ministr zahraničních věcí J. Kohout v lednu navštívil Srbsko, kde jednal se svým protějškem Vukem Jeremićem, premiérem Mirko Cvetkovićem, místopředsedou vlády pro evropskou integraci Božidarem Đelićem a ministrem obrany Draganem Šutanovcem. Jednání byla zaměřena na stav a další rozvoj vzájemných vztahů včetně podpory českých ekonomických zájmů, evropskou integraci Srbska a situaci na západním Balkáně. Ministr pro evropské záležitosti J. Chmiel přijal v březnu hlavního chorvatského vyjednavče o přístupu k EU Vladimira Drobnjaka, aby s ním konzultoval aktuální stav přístupových jednání. Premiér Fischer se v únoru setkal s premiérem Makedonie Nikolou Gruevskim. Jednali o aktuálním stavu vzájemných vztahů, spolupráci v ekonomické a obchodní oblasti a rozšiřování EU a shodli se, že komisař Füle přispěje k dynamičtějším rozšiřování EU. Na jednání navázalo Česko-makedonské ekonomické fórum organizované Hospodářskou komorou ČR.

U příležitosti 90. výročí navázání diplomatických styků mezi Československem a Bulharskem přijal ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg bulharského ministra

zahraničních věcí Nikolaje Mladenova a při té příležitosti vyzdvihl tradičně velmi dobré vztahy, pomoc Čechů při budování novodobého bulharského státu a fakt, že Česká republika patří k největším investorům v Bulharsku. Během své říjnové návštěvy v sídle NATO v Bruselu se ministr Schwarzenberg setkal s chorvatským ministrem zahraničních věcí a evropské integrace Gordanem Jandrokovićem a jednal s ním o stavu integračních jednání, vztazích Chorvatska se sousedními zeměmi západního Balkánu, situaci na západním Balkáně, možnostech ekonomické spolupráce a energetické bezpečnosti. Nabídl Chorvatsku také pomoc při modernizaci vojenských transportních vrtulníků (Česko je jedinou zemí Aliance, která disponuje technologií pro transformaci vrtulníků ruské výroby na standardy NATO). V září přijal K. Schwarzenberg ministra pro evropskou integraci Kosova Besima Beqaje. Hovořili spolu hlavně o evropské integraci Kosova, bilaterálních vztazích obou zemí, obchodní spolupráci, české přítomnosti v mezinárodních misích v Kosovu (KFOR a EULEX) a aktuálním vývoji na mezinárodní scéně. Ministr Schwarzenberg nabídl zkušenosti s integračním procesem. Bezprostředně po říjnovém zasedání Rady ministrů zahraničních věcí v Lucemburku, která rozhodla o postoupení srbské přihlášky Evropské komisi k hodnocení, navštívil český ministr zahraničních věcí Srbsko, kde jednal se svým rezortním protějškem Jeremićem a premiérem Cvetkovićem o integraci Srbska do EU, situaci na západním Balkáně, vztazích s Kosovem, vzájemné podpoře kandidatur v multilaterálních organizacích, zájmu Srbska o spolupráci s V4 a hospodářské spolupráci a možnostech českých investic v Srbsku. V listopadu využil K. Schwarzenberg své účasti na summitu o Dunaji k setkání se svým rumunským protějškem Teodorem Baconschim a místopředsedou srbské vlády pro evropskou integraci Božidarem Đelićem, s nímž jednal o možnostech užší spolupráce v procesu evropské integrace Srbska. Pod vedením ministra Schwarzenberga se MZV podílelo na úspěšném dojednání společného návrhu EU a Srbska rezoluce VS OSN k mínění Mezinárodního soudního dvora (Srbsko původně hodlalo předložit vlastní rezoluci). V prosinci schválil K. Schwarzenberg humanitární pomoc Černé Hoře a BaH v souvislosti se záplavami, které tyto země postihly.

Premiér P. Nečas přijal v listopadu srbského premiéra Cvetkoviće. Hlavním tématem první oficiální návštěvy srbského premiéra v České republice bylo rozšiřování EU a přístup Srbska k otázce Kosova a dialogu s ním. Nečas nabídl srbské straně české zkušenosti s integrací a vyjádřil přesvědčení, že Srbsko získá bezprostředně po odeslání dotazníku Evropské komisi kandidátský status. Na návštěvu navázalo na MPO Česko-srbské podnikatelské fórum. Prezident V. Klaus navštívil v červnu 2010 Makedonii, návštěvu pojal v širokém duchu, jenž je pro jeho cesty na Balkán, zejména západní, obvyklý. Kromě makedonského prezidenta a premiéra se setkal se zástupci parlamentu a zahájil Makedonsko-české podnikatelské fórum. Navštívil rovněž tamní, převážně albánskou Univerzitu jihovýchodní Evropy. Předseda Poslanecké sněmovny M. Vlček přijal v únoru předsedajícího Poslanecké sněmovny BaH Milorada Živkoviće. Předseda Senátu P. Sobotka přijal v květnu předsedkyni bulharského parlamentu Cecku Cačevu.

Český komisař v EU Š. Füle získal agendu rozšiřování EU, což může český zájem o Balkán oživit.¹⁰ Füle bezprostředně po jmenování vyrazil na pracovní cestu do dvou balkánských kandidátských zemí, Chorvatska a Makedonie. Dalším impulzem

může být jmenování Jana Jařaba do čela Regionálního zastoupení vysoké komisařky OSN pro lidská práva, dohlížejícího na danou problematiku v EU a kandidátských zemích. Jařab se balkánské problematice věnuje dlouhodobě a jeho jmenování je tím cennější, že je výsledkem vítězství v mezinárodním konkurzu. Jařab by tak mohl představovat další potenciální pojitko české a mezinárodní politiky vůči Balkánu. V závěru roku 2010 byl ředitelem pro vztahy se západním Balkánem, Ruskem a východními státy jmenován Miroslav Lajčák, bývalý slovenský ministr zahraničních věcí a Vysoký představitel a zvláštní představitel EU pro BaH, čímž se otevírá dodatečná, byť nepřímá spojnice pro spolupráci Česka a Slovenska na Balkáně; jako nejpřirozenější téma se nabízí Srbsko, jemuž Slovensko věnuje soustavnou pozornost již deset let a k němuž se česká zahraniční politika rovněž začala výrazněji obracet.

Rozsah aktivit Jihomoravského kraje v srbském regionu Šumadija, který je nejrozsáhlejší spoluprací s balkánským regionem v rámci všech českých krajů (výrazem toho je doposud krajem schválených více než 90 projektů v hodnotě 82 mil. Kč), byl tentokrát menší, a omezil se hlavně na návštěvy. Cenu F. A. Zacha, kterou kraj uděluje osobnostem za mimořádný přínos v česko-srbských vztazích, byla předána Neveně Bogdanović, ředitelce Červeného kříže v Kragujevci, a Miroslavu Joksimovićovi, řediteli II. kragujevackého gymnázia. Jihomoravský a Olomoucký kraj v květnu 2010 společně uspořádaly za účasti podnikatelů, představitelů ministerstva průmyslu a obchodu a srbského velvyslanectví kulatý stůl věnovaný tematicky spolupráci se Srbskem a podnikatelským prostředím v této zemi. Oproti minulým letům byl Jihomoravský kraj podstatně aktivnější ve spolupráci s partnerským regionem Zadar v Chorvatsku, kde se kromě vzájemných návštěv a prezentací rozběhl první projekt kraje na podporu partnerského regionu. Olomoucký kraj byl o něco aktivnější než v předchozích dvou letech ve spolupráci s partnerským regionem Vojvodina v Srbsku.¹¹ Uskutečnilo se celkem osm spíše drobnějších aktivit, kraj rovněž finančně podpořil projekt Historického archivu Bela Crkva o české menšině v Banátu, jenž bude realizován v roce 2011.¹² Ústecký kraj, který v roce 2009 dojednal dohodu o spolupráci s Republikou srbskou v BaH, tuto dohodu v dubnu 2010 podepsal. Kraj pak jednal s krajskou hospodářskou a agrární komorou o možnostech spolupráce a podpory, a delegace kraje Republiku srbskou navštívila. Probírala se možnost společných projektů na čerpání evropských peněz a univerzitní spolupráce. České město Mělník a bulharský Melnik navázaly spolupráci, čímž se počet partnerských měst z Bulharska mezi českými městy zvýšil na čtyři (více partnerských měst z Balkánu leží pouze v Řecku).¹³

Smluvní základna vztahu České republiky k balkánským zemím

Uzavřeny byly:

Dohoda o hospodářské spolupráci mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstvem zahraničního obchodu a ekonomických vztahů Bosny a Hercegoviny

Ujednání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstvem školství a vědy Republiky Makedonie o spolupráci v oblasti vzdělávání

Program školské a kulturní spolupráce mezi vládou České republiky a vládou Řecké republiky na léta 2010–2013

Základní rámec smluvní základny s balkánskými státy je již téměř dokončen. Za zmínku stojí snaha o modernizaci smluvní základny se Srbskem z podnětu ministrů Kohouta a Schwarzenberga¹⁴ a návrh ministra Schwarzenberga o sukcesi České republiky a Kosova do dvoustranných smluv mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávie.

Další dynamika rozšiřování smluvní základny bude záviset na živosti dvoustranných vztahů. Tu orientačně ilustruje počet dosud uzavřených platných dvoustranných a mnohostranných smluv: s Albánií 14, Kosovem 15, Řeckem 21, BaH 23, Černou Horou 28, Srbskem 29, Bulharskem 32, Makedonií 33, Chorvatskem 38 a Rumunskem 38. Pro srovnání: se Slovenskem měla Česká republika v roce 2010 uzavřeno 159 smluv. Poslední dvě země bychom na základě toho mohli v českých vnějších vztazích hodnotit jako středně důležité, ostatní jako méně důležité či nedůležité.¹⁵

Ekonomická spolupráce

Hlavním českým investorem na Balkáně (na západním Balkáně téměř výlučným) byl i nadále ČEZ. Jeho expanzivní strategie doznala během roku řady změn dokládajících obtížnost balkánského terénu. V březnu ČEZ vzdal pro průtahy a nejasnosti účast v tendru na rekonstrukci a dostavbu tepelné elektrárny v Kosovu, do níž vstoupil v konsorciu s americkou firmou AES v roce 2006, a jež se mohla stát největší českou investicí v zahraničí. Ačkoli ještě koncem roku 2009 hovořil šéf ČEZ International Tomáš Pleskač, že by ČEZ rád vstoupil na prvním místě do Srbska, kde se rozbíhala privatizace dvou elektráren, v roce 2010 se ČEZ na Balkáně nakonec soustředil na posilování svých pozic v těch státech, kde už působil z minula. I zde však upustil od stavby paroplynové elektrárny v Rumunsku (podobně jako dříve v Bulharsku; naopak v Turecku, Maďarsku a na Slovensku jejich výstavbu stále plánuje) a vzdal zde i účast na dostavbě jaderné elektrárny Cernavodě s tím, že se chce v regionu věnovat pouze nízkorizikovým projektům. Někteří analytici uváděli tento krok do spojitosti s českou důchodovou reformou, kde mohly dividendy či jiné příjmy navázané na ČEZ hrát svou roli.¹⁶

ČEZ sice v Rumunsku instaloval první část turbín plánovaného největšího větrného parku v Evropě (600 MW), avšak pokračování dočasně odložil kvůli zpochybnování stavebního povolení místními úřady a protestům místních obyvatel. Trval zde i problém s dlužníky (rumunské železnice jsou s více než 1 mld. Kč dluhů nejhorším dlužníkem, které ČEZ na Balkáně má); největší pohledávky (cca 6 mld. Kč) měl v Albánii. V Albánii a Rumunsku čelil ČEZ i vysokému procentu krádeží elektřiny, v Albánii vedl spor s regulačním úřadem, který nechtěl povolit zvýšení výkupní ceny elektřiny, v Bulharsku naopak pokračoval ve sporu se státem, který napadal cenu elektřiny stanovenou ČEZ, a čelil vládnímu nátlaku na vyplacení dividendy vyšší, než k jaké byl ČEZ ochoten. Navzdory tomu i přes krizi dosahoval ČEZ podle Pleskače očekávané návratnosti.¹⁷

Vývoj obchodní výměny mezi Českou republikou a balkánskými státy procházel v roce 2010 nestejným vývojem, závislejícím hlavně na situaci v balkánských

státech. S některými státy pokračoval propad, nejvýrazněji s Řeckem a Chorvatskem, mírněji s Bulharskem, k mírnému oživení došlo s Rumunskem a poměrně výraznému se Srbskem. V celkovém součtu zaujímá Balkán v českých vnějších hospodářských vztazích zhruba stále stejné místo, přičemž určující zůstávají vztahy s Rumunskem. Zatímco však před globální finanční krizí potenciál Balkánu pro českou ekonomiku zvolna vzrůstal, od vypuknutí krize stagnuje.

V roce 2010 začala platit nová *Koncepce podpory vývozu do prioritních zemí*, navržená ministerstvem průmyslu a obchodu v předchozím roce, podle níž z původního seznamu prioritních zemí vypadlo Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko a z balkánských zemí zde zbylo Srbsko.¹⁸ To je země, v níž se snahy o posílení českého vývozu a českých investic nesetkávaly příliš s úspěchem a ke změně trendu nedošlo ani v roce 2010. Ekonomická diplomacie se vedle prioritních zemí zaměřila rovněž na země s dlouhodobými vzájemnými tradicemi spolupráce, resp. s dalšími politickými aspekty, což bylo vztaženo i na Balkán.¹⁹ Ze 40 schválených projektů ekonomické diplomacie se Balkánu týkala desetina (po jednom k Řecku, Chorvatsku, Kosovu a BaH).²⁰

V turistické sezóně 2010 se pochopitelně nemohly opakovat rekordní výsledky posledních let, zvláště po přerušení letového provozu kvůli výbuchu islandské sopky počátkem sezóny. Z balkánských zemí si první příčku s tradičně vysokým náskokem udrželo Chorvatsko, které podobně jako v roce 2009 navštívilo ze všech zemí světa českých turistů nejvíce, následováno Řeckem, kde počet českých dovolených omezily hospodářská krize a stávkový, Bulharskem a Černou Horou.

Rozvojová spolupráce a transformační politika

Vláda schválila v květnu usnesením č. 366/2010 *Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017*, která nahradila předcházející dokument z roku 2002. Důvodem byly změny zahraničněpolitického a ekonomického kontextu, nové závazky České republiky v rámci EU a na dalších multilaterálních fórech i obecné trendy v oblasti rozvojové politiky. Koncepce kromě aktualizace základních cílů a principů poskytování stanovila rovněž nové teritoriální priority. Žádná z balkánských zemí nebyla v nové koncepci vyřazena, původní skupina osmi programových zemí (nejvyšší kategorie – země s programem spolupráce) byla zúžena na pět a z balkánských zemí v ní zůstala pouze BaH. Srbsko a Kosovo byly přeřazeny do nové kategorie projektových zemí (země, ve kterých jsou ve střednědobém horizontu potřebné a žádoucí rozsáhlejší rozvojové aktivity ČR).²¹

V červenci 2010 byla rovněž ministrem zahraničních věcí schválena nová koncepce transformační politiky, do níž se mj. promítly zkušenosti z českého předsednictví Rady EU. Nová koncepce se týkala hlavně zaměření transformační politiky, nedošlo k teritoriální redukci; BaH, Kosovo i Srbsko tedy zůstaly prioritními zeměmi. MZV následně vzhledem k neuspokojivému stavu návrhů na projekty transformační politiky pro tyto země vypsalo grant na zpracování analýzy prioritních oblastí pro českou transformační politiku v západním Balkáně.

Kulturní spolupráce

Kulturní spolupráce s Balkánem v roce 2010 nijak zvlášť nevybočila z obvyklého rámce, tradičně vedlo Bulharsko a Rumunsko díky činnosti zdejších Českých center a zčásti díky obdobným institucím obou zemí v Praze. V Chorvatsku, Srbsku, BaH a v menší míře v Albánii byly hlavním hybatelem kulturní výměny zdejší česká velvyslanectví. Nosným prvkem byl v roce 2010 především český film. V Jičíně proběhla výstava o zdejším rodákovi architektu Karlu Paříkovi, činném v BaH, připravená pracovníky české ambasády v Sarajevu a původně otevřená u příležitosti 150. výročí Paříkova narození.

Imigrace a krajané

Projekt legální imigrace byl z důvodu zvyšujícího se počtu uchazečů o zaměstnání a současného snižování počtu volných pracovních míst ke konci roku 2010 ukončen. Celková odezva z balkánských zemí se pohybovala mírně nad počty uchazečů z většiny zemí, avšak zůstala – s výjimkou Bulharska (10 % přihlášených) – hluboko pod úrovní kulturně blízkých postsovětských států. Bez Bulharska činila kolem 8,6 %. Obecně Česká republika není, jak se zdá, pro migranty z Balkánu stále příliš přitažlivá. V roce 2010 tvořili asi 5,5 % z celkového počtu cizinců v České republice, i když jejich počty mírně stoupají.²² Největší komunitou balkánských migrantů jsou občané Bulharska, tvořící téměř třetinu všech balkánských migrantů, následovaní občany Rumunska (cca pětina všech migrantů). Komunity migrantů nehrají v bilaterálních vztazích větší roli.

Z celkového objemu peněžních darů na podporu krajaňských komunit a spolků podporujících vztahy s Českem směřovalo v roce 2010 na Balkán 24 %. Lví podíl na tom má ovšem Chorvatsko (17,4 %), které je na prvním místě ze všech zemí, kam peněžní dary směřovaly, s velkým předstihem před státy, v nichž žijí rozsáhlé české komunity (USA, Německo, Slovensko). Dotace pro Svaz Čechů v Republice Chorvatsko je také největším jednotlivým peněžním darem. Česká republika otevřela v říjnu 2010 honorární konzulát v rumunském Temešváru, jehož obvod zahrnuje i župu Caraș Severin, kde žije početná česká krajaňská komunita. Královéhradecký kraj navštívily dvě krajaňské delegace ze srbského Jižního Banátu, s nímž má kraj právě s ohledem na zdejší českou menšinu navázanu zahraniční spolupráci. V rámci této spolupráce kraj zaštiťuje i spolupráci obce Čermná nad Orlicí se srbskými obcemi Češko Selo a Kruščica, v níž je soustředěna krajaňská komunita. Celkově však hrají krajané v české zahraniční politice, tak jako v minulých letech, okrajovou roli symbolického požitka s Balkánem.

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Vláda premiéra J. Fischera se k Balkánu stavěla vstřícně, nepředstavoval však pro ni prioritu. Ministr J. Chmiel, který nahradil Š. Füleho po jeho odchodu na post evropského komisaře, se však k balkánské agendě stavěl velice otevřeně a ač byl úřednickým

ministrem, vyjadřoval se konkrétněji než naprostá většina politické scény. Podrobně komentoval události na Balkáně a při příležitosti slovinského souhlasu s mezinárodní arbitráží jeho sporu s Chorvatskem přímo uvedl, že Česká republika bude podporovat Chorvatsko v jeho snaze vstoupit do EU počátkem roku 2012. Spolu s nastupující vládou Petra Nečase se do balkánské agendy vrátila zvýšená dynamika nesená hlavně osobou ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga, jenž tak navázal na své předchozí působení. Jeho pozici nyní umocňoval fakt, že je předsedou strany, jež ho nominovala. Tematicky ministr Schwarzenberg pokračoval v politice vytýčené svými předchůdci Kohoutem, resp. Chmielem, avšak s větším důrazem.²³ Jako jediný se (při návštěvě Francie) kriticky vyjádřil k deportacím rumunských a bulharských Romů z Francie. To hodnotil premiér Nečas jako vnitropolitickou záležitost Francie a odmítl zatahování EU a členských zemí do sporu.²⁴ Ministr vnitra R. John zase odmítl ohledně kanadských víz spolupracovat s Bulharskem a Rumunskem s odkazem na to, že Bulharsko a Rumunsko usilují o zavedení, nikoli obnovení bezvívzového styku jako Česká republika.²⁵ Premiér Nečas rovněž vyjádřil pochopení pro postoj Slovenska, jež se odmítlo podílet na záchranném balíku eurozóny pro Řecko.²⁶ Spíše než svědectvím o nejednotnosti vlády to svědčí o nekoncepčním přístupu k regionu, v rámci něhož MZV již po léta vystupuje neaktivněji a zároveň poměrně autonomně.

Během celého roku 2010 byl v české politice vůči Balkánu znát jistý důraz na Srbsko, což bylo důsledkem souběhu na české politické scéně široce sdílených sympatií k této zemi a snahy EU smazat zaostávání Srbska v integraci do EU. Už na lednovém setkání s velvyslanci vyznamenal ministr J. Kohout bývalou českou velvyslankyni v Srbsku a Černé Hoře Juditu Šťouráčovou za významné přispění k rozvoji česko-srbských vztahů (J. Šťouráčová byla za své účinkování ve funkci velvyslance oceněna i prezidentským vyznamenáním Jugoslávská hvězda I. řádu). Opačné póly v přístupu ke Kosovu představovaly stejně jako v době Topolánkovy vlády MZV a Hrad: ministerstvo uvítalo mínění Mezinárodního soudního dvora z července 2010 ve věci souladu vyhlášení nezávislosti Kosova s mezinárodním právem s tím, že potvrdilo stanovisko české vlády z května 2008 (na jehož základě vláda na podnět tehdejšího ministra K. Schwarzenberga diplomaticky Kosovo uznala).²⁶ Prezident Klaus přijal odcházejícího srbského velvyslance Vladimira Vereše, jemuž před dvěma lety dal najevo svůj odpor vůči uznání a svůj pozitivní vztah k Srbsku, a nyní svá stanoviska zopakoval. Jednota naopak vládla ve vztahu k Makedonii, kde přenášení sporu o název země, jež s Makedonií vede Řecko, do integrace Makedonie do EU a NATO odmítl ministr Kohout na ministerské konferenci zemí EU a západního Balkánu v červnu a prezident Klaus při své návštěvě země.²⁸

Koncepci zahraničních misí včetně stažení českého kontingentu z Kosova uvítala opozice v Poslanecké sněmovně s nesouhlasem, který se však týkal mise v Afghánistánu, nikoli Kosova. Senát koncepci schválil bez problémů, kladně se k němu postavil např. i senátor za ČSSD a předseda Výboru pro zahraničí, obranu a bezpečnost J. Dienstbier, jeden z mála českých politiků, kteří se Balkánu soustavně věnovali, známý kritickým postojem k nezávislosti Kosova.

Ačkolí komisař EU není, přísně vzato, součástí české zahraniční politiky, jeho vliv se do ní jistým způsobem promítl už jen tím, že komisař Füle hovořil konkrétněji než

naprostá většina vrcholných českých politiků. Chorvatsko by podle něj mohlo v případě, že splní podmínky, týkající se mj. dodržování základních práv a svobod a fungování soudnictví, uzavřít přístupové rozhovory s EU v roce 2011, Makedonie by poté, co vyřeší spor o svůj název s Řeckem, mohla započít rozhovory velice rychle, a za jeho mandátu by mohly začít rozhovory s několika dalšími balkánskými státy. Rozhodujícím kritériem pro přijetí bude stoprocentní připravenost.²⁹ Srbsko by podle něj mohlo získat status kandidáta do konce roku 2011. Fülle potvrdil, že je nezbytný kooperativní přístup Srbska ke Kosovu, týkající se i volného pohybu zboží a osob s kosovskými dokumenty, aniž by však pokrok v této oblasti byl přímo spojen s míněním o kandidatuře.³⁰ To je v intencích dosavadního vyváženého českého přístupu k Srbsku i ke Kosovu i snahy stáhnout zpoždění Srbska v jeho integraci do EU. Tyto postoje česká diplomacie zastávala od vyhlášení nezávislosti Kosova (2008).

Spolupráce krajů v roce 2010 potvrdila setrvalý trend, tj. aktivní spolupráci Jiho-moravského kraje, následovaného s odstupem krajem Olomouckým, a nízkou aktivitu ostatních; i v aktivitách krajů vévodí vztahy se Srby (Srbskem, resp. Republikou srbskou v BaH).

BALKÁNSKÁ DIMENZE ČESKÉ ZAHRAIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Veřejný prostor

Nezájem většiny politiků o aktuální dění na Balkáně provázal i nezájem většiny veřejnosti. Určitou přitažlivost na veřejné a akademické scéně si udrželo hlavně Kosovo. Skupina srbských sympatizantů založila občanské sdružení Přátelé Srbů na Kosovu a spustila v polovině roku 2010 internetové stránky www.kosovoonline.cz, na nichž začala zveřejňovat průběžné zpravodajství o situaci kosovských Srbů. Ústav mezinárodních vztahů (ÚMV) uspořádal v říjnu 2010 ve spolupráci s Institutem pro evropskou politiku EUROPEUM přednášku na téma Kosovo, nejmladší evropský stát, moderovanou ředitelem ÚMV P. Drulákem. Hostem byl Besim Beqaj, kosovský ministr pro EU, který pohovořil nejen o bilaterálních vztazích České republiky a Kosova, ale především o jeho perspektivách, výhodách a podpoře evropské integrace. Mimo Kosovo stojí za pozornost kvůli snaze zvýšit všeobecnou informovanost o aktuálním dění na Balkáně pracovní setkání na téma západní Balkán se zástupci MZV, velvyslanectví Srbska a BaH v České republice, Vysoké školy mezinárodních vztahů a novináři, uspořádané senátorem J. Dienstbierem v listopadu po volbách v Bosně a Hercegovině.

Média

Tak jako v minulých letech se Balkánu průběžně a podrobně věnoval hlavně Český rozhlas, který si na Balkáně udržuje stálého zpravodaje a snaží se o analytický přístup. ČT24 vysílala několik analytických pořadů týkajících se obchodních vztahů České republiky s Albánií, Bulharskem a Chorvatskem.³¹ Tisk i televize většinou spoléhají na zprávy přebírané ze zahraničí, patrná je nechuť analyzovat. Jelikož v roce 2010 se na Balkáně nedělo nic, co by mělo globální význam –, což byl v minulých letech hlavně

status Kosova – odrazilo se to i na nízkém zájmu českých médií. V kontrastu k omezenému zájmu o vlastní balkánské záležitosti bylo v českém tisku publikováno několik textů „objevujících“ krajanské komunity v Srbsku a Chorvatsku (jež byly dlouhou dobu v mediálním stínu krajanské komunity v Rumunsku).³²

České zpravodajství o Balkáně je tedy slabším odrazem hlavního zahraničního proudu. Nelze o něm říci, že je nevyvážené nebo selektivní, nejde však do hloubky. Úroveň běžného českého zpravodajství o Balkáně lze dát pravděpodobně do souvislosti s informovaností většiny českých politiků o něm.

ZÁVĚR

V roce 2010 byla v českém přístupu k Balkánu celkově konečně patrná určitá systematická, která byla společným vyústěním hospodářských vztahů, tradičně pocíťované blízkosti k určitým balkánským národům, historické nezatíženosti českých vztahů k Balkánu a impulzu, který poskytlo předsednictvím Rady EU. S ujasňováním postoje vůči Balkánu na politické scéně však tím více vyvstaly do popředí i setrvalé slabiny české balkánské politiky. Hybatelem české zahraniční politiky vůči Balkánu zůstává MZV ČR a dynamika tak záleží především na osobě ministra. MZV usiluje o rovnoměrný přístup k celému regionu a vyvážený vztah v citlivé kosovské otázce. Naopak prezident Klaus se zde staví jednoznačně na srbskou stranu. Kosovo tak zůstává hlavním sporným bodem české balkánské politiky, třebaže jeho význam pro většinu politické scény již uvadl. Většina českých politiků se v balkánských záležitostech příliš neorientuje a ani o to nejeví zájem (v roce 2010 nad tuto většinu vyčnívali hlavně K. Schwarzenberg, J. Dienstbier, snad i V. Klaus). Nedá se přehlédnout, že na tiskových konferencích po setkáních se svým polským a maďarským protějškem to nebyl český premiér Nečas, ale polský, resp. maďarský premiér, kdo v hovoru o zahraniční politice explicitně zmínil podporu integračních snah Chorvatska či Srbska. Dění na Balkáně slouží na české politické scéně převážně jen jako prostředek k reflexi domácí politiky.

Česká republika, navzdory hospodářskému potenciálu z hlediska balkánských zemí, i faktu, že její vztahy s balkánskými zeměmi nejsou zatíženy historickými traumaty, nehraje ve srovnání s ostatními zeměmi V4 roli, jakou by hrát mohla. Ke zvýšení jejího významu na Balkáně by mohla přispět zamýšlená koncepce vztahů se západním Balkánem, jež by měla zúročit dosavadní zkušenosti, už jen tím, že by přinesla větší soustředění na země, u nichž je větší potenciál rozvoje vzájemných vztahů. Dosáhnout vyšší účinnosti české balkánské politiky však není možné bez odpovídajícího, stále chybějícího politického zázemí; Balkán navíc očividně není prioritou ani pro českou veřejnost. Ačkoli čeští politici rádi zmiňují, že je Balkán České republice blízký, je namísto otázka, nakolik je to skutečně pravda. V pozadí české politiky pěstování přátelských vztahů pokud možno se všemi partnery v regionu nestojí ani tak politické úsilí, jako spíše neochota zabývat se aktuálními balkánskými problémy. Ani česká podpora Makedonie ve sporu s Řeckem takovou ochotu nenaznačuje: verbální podpora za situace, kdy je české stanovisko v EU výrazně menšinové, nic nestojí, na-

víc s Řeckem Česká republika udržuje vztahy poměrně korektní, ale nepříliš blízké. Pohodlnost a povrchnost většinového českého přístupu k Balkánu vyvstává např. ve srovnání se zeměmi Východního partnerství, o nichž jsou politická i veřejná scéna informovány lépe a v podstatně větší míře k tamnímu dění zaujímají konkrétní stanoviska. Význam těchto zemí posiluje např. i množství migrantů. Při pokračování výše uvedených trendů je tak dost dobře možné, že Balkán bude nakonec zeměmi Východního partnerství zastíněn.

Poznámky

- ¹ Petr Nečas (ODS), Jiří Paroubek (ČSSD), Vojtěch Filip (KSČM), Cyril Svoboda (KDU-ČSL), Ondřej Liška (SZ), Karel Schwarzenberg (TOP 09). *Česká zahraniční politika z pohledu parlamentních stran*. Mezinárodní politika 5/2010, s. 24–27.
- ² *Dvě otázky pro Kateřinu Konečnou, místopředsedkyni zahraničního výboru sněmovny (KSČM)*. Haló noviny. 7. 4. 2010.
- ³ Jelínek, Jan: *Vládě nic nebrání vytvořit podmínky pro stažení vojáků*. Rozhovor Haló novin s Jaromírem Kohlíčkem (KSČM), poslancem Evropského parlamentu. Haló noviny, 19. 1. 2010.
- ⁴ Maštálka, Jiří: *Přístupová jednání a ochrana menšin*. Haló noviny, 19. 5. 2010.
- ⁵ Otázky Václava Moravce – speciál. ČT24, 27. 5. 2010.
- ⁶ ČRo 1 – Radiožurnál, Ozvěny dne, 27. 9. 2010.
- ⁷ On-line: (www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/013schuz/s013086.htm, cit. 14. 12. 2010).
- ⁸ On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/archiv_zprav/x2010_09_13_generalni_tajemnik_nato.html, cit. 14. 12. 2010).
- ⁹ ČRo – Rádio Česko, Událost dne, 14. 9. 2010.
- ¹⁰ Pojítkem s českou zahraniční politikou je i to, že zástupkyní šéfa komisařova týmu se stala Jana Katarina Šindelková, někdejší první tajemnice českého velvyslanectví v Bělehradě a ředitelka Füleho ministerského týmu. Šindelková bude mít na starost právě oblast jihovýchodní Evropy, konkrétně Srbsko, Bosnu a Hercegovinu, Kosovo, Černou Horu a Albánii.
- ¹¹ On-line: (www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1655441&p1=84858, cit. 15. 12. 2010).
- ¹² On-line: (www.kr-olomoucky.cz/NR/exeres/3110AC01-AA7E-49B9-8209-48C1EAF4B440.htm?lang=CZ, cit. 15. 12. 2010).
- ¹³ Mělnické radní k navázání spolupráce s malým bulharským městečkem vedla i myšlenka, že společenský dosah spolupráce bude v hornatém jihozápadním Bulharsku mnohem větší než v okolí hlavního města nebo na pobřeží, kde je mezinárodní spolupráce mnohem bohatší. To svědčí o promyšlené koncepci. Poněkud kuriózní je, že prvním podnětem k navázání spolupráce byl shodný název obou měst. Úmysl spolupracovat podpořila i vinařská tradice vlastní oběma městům. Mělník očekává spolupráci zejména v oblasti kultury, sportu a školství a výměnu zkušeností s činností veřejné správy a orgánů EU. Teplík, Tomáš: *České město Mělník i bulharský Melnik mají bohatou vinařskou a vinohradnickou tradici*. Mělnický deník, 26. 7. 2010.
- ¹⁴ Konkrétně sjednáním *Dohody mezi vládou České republiky a vládou Republiky Srbsko o změnách Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic*, podepsané 13. 10. 1997 v Bělehradě, *Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Republiky Srbsko k Dohodě o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a Radou ministrů Srbska a Černé Hory a Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Republikou Srbsko o policejní spolupráci v boji proti trestné činnosti*.
- ¹⁵ Jako orientační stupnice mohou posloužit tyto země: Polsko 163 smluv, Německo 122, USA 61, Maďarsko 45, Portugalsko 15, Island 3.

- ¹⁶ On-line: (zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/cez-opusti-projekt-dostavby-jaderne-elektřiny-v-rumunsku, cit. 20. 2. 2011).
- ¹⁷ iHned.cz. On-line: (hn.ihned.cz/c1-45566320-platit-za-elektrinu-to-v-albanii-nebylo-zvykem, cit. 20. 2. 2011).
- ¹⁸ Výběr prioritních zemí byl podložen makroekonomickými kritérii (váha 58 %), názory podnikatelů a podnikatelských organizací (z hlediska potenciálu trhu země a jeho saturace, váha 30 %) a vyjádřením státní správy (váha 12 %). V případě Bulharska a Rumunska ovšem sehrál roli názor, že by mělo dojít k definitivnímu oddělení konceptu prioritních zemí od EU, a začleňovat do něj tedy pouze země mimo EU. On-line: (www.mpo.cz/dokument58287.html, cit. 14. 12. 2010).
- ¹⁹ MZV ČR. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/ekonomicka_diplomacie/projekty_na_podporu_ekonomicke.html, cit. 15. 12. 2010).
- ²⁰ On-line: (www.export.cz/exportcz/Hlav%C3%ADstr%C3%A1nka/Projektynapodporuekonomick%C3%A9diplomacie2010/Schv%C3%A1len%C3%A9projekty2010/tabid/201/Default.aspx, cit. 15. 12. 2010).
- ²¹ MZV ČR. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/index.html, cit. 14. 12. 2010).
- ²² On-line: (www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/1000466A60/\$File/c01t01.pdf, cit. 20. 2. 2011).
- ²³ Pravomoci ministerstva pro evropské záležitosti převzalo po volbách Ministerstvo zahraničních věcí ČR.
- ²⁴ Vláda ČR. On-line: (www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/komentar/petr-necas-clenske-ze-me-eu-maji-pravo-vyzadovat-dodrzovani-vlastnich-zakonu-76165/, cit. 15. 12. 2010).
- ²⁵ ČRo – Rádio Česko, Rozhovor na aktuální téma, 8. 11. 2010.
- ²⁶ Vláda ČR. On-line: (www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-petra-necase-a-ivety-radicove--18--rijna-2010-77124/, cit. 15. 12. 2010).
- ²⁷ MZV ČR. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/x2010_07_22_prohlaseni_posudek_icj_kosovo.html, cit. 15. 12. 2010).
- ²⁸ MZV ČR. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/archiv_zprav/x2010_06_02_ministr_kohout_na_konferenci_zemi_eu_a_zapadniho_balkanu.html, cit. 14. 12. 2010); Václav Klaus. On-line: (www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/154.shtml, cit. 14. 12. 2010).
- ²⁹ Palata, Luboš: *Rozšiřování EU naráží. A přitvrdilo.* Lidové noviny, 21. 10. 2010.
- ³⁰ Štefan File o *Upitniku o kandidaturi Srbije za EU.* B92, 24. 11. 2010. On-line (www.b92.net/info/intervju/index.php?yyyy=2010&nav_id=474714, cit. 15. 12. 2010).
- ³¹ ČT 24, *Ekonomika*, 25. 2. 2010; ČT 24, *Ekonomika*, 26. 8. 2010 (pořadu se účastnil i albánský prezident Bamir Topi); ČT 24, *Ekonomika*, 3. 6. 2010.
- ³² Homola, Miroslav: *Češi v Srbsku: Stará vlast nás zase objevila.* Právo, 21. 5. 2010; Honsnejmanová, Dagmar: *Česká knihovna a dožínky v Chorvatsku.* Rychnovský deník, 6. 8. 2010; *Svaz Čechů v Chorvatsku.* Rychnovský deník, 6. 8. 2010 a Frýdecko-místecký a třebečický deník, 26. 8. 2010.

Kapitola 12

Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice

Jaroslav Bureš, Marek Čejka

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Česká zahraniční politika a její vztah k Blízkému východu nebyla v roce 2010 zdaleka tak sledována jako v roce předchozím. Pokles zájmu je celkem pochopitelný, neboť v první polovině roku 2009 probíhalo české předsednictví, které se překrývalo s tak závažnými událostmi, jako byla izraelská intervence do pásma Gazy (operace „Lité olovo“). To platí jak pro pozornost vůči zahraniční politice z pohledu vnitřního, tak i vnějšího, hlavně EU. Přesto lze říct, že zájem Fischerovy vlády byl mnohem větší než v případě následně Nečasovy vlády rozpočtové zodpovědnosti.

Jedním z důvodů menšího zájmu bylo smazání zásadnějších rozdílů mezi společnou zahraniční bezpečnostní politikou EU a blízkovýchodní diplomacií Obamovy administrativy, což se přeneslo do konkrétních společných přístupů transatlantických partnerů, např. v postojích k sankcím proti Íránu a k současným pokračováním dialogu 6+1, k dlouhodobé vojenské přítomnosti členských zemí NATO v Iráku i ve vztahu k blízkovýchodnímu konfliktu a Íránu. Blízký východ a Afghánistán se tento rok v důsledku změněné geopolitické situace nestal tradičním předmětem ostrých střetů mezi pravicovými atlantisty z ODS a levicovými europeanisty z ČSSD jako v minulosti, i když odlišné postoje přetrvávaly. To se projevilo nejmarkantněji při hlasování v Parlamentu ČR o české civilní a vojenské přítomnosti v Afghánistánu. ODS i ČSSD ve svých programech zmiňovaly potřebu konsenzuální spolupráce vláda–opozice a větší důraz na veřejnou diplomacii, ale v praxi přetrvávaly určité problémy. Přenesení tématu protiraketové obrany z bilaterální (česko-americké roviny) na multilaterální rovinu, tj. do kompetence NATO, mělo vliv na percepce „iránské hrozby“, která byla mnohem méně připomínána v této souvislosti. Rovněž postoje vůči problémovým stá-